



2011. DECEMBER 26. HÉTFŐ

2PÉTER 1,1–11

DR. PERES IMRE

Címzés, üdvözlés

^{1,1}Simon Péter, Jézus Krisztus szolgája és apostola, mindazoknak, akik velünk együtt ugyanabban a drága hitben részesültek Istenünk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus igazsága által: ^{1,2}Kegyelem és békesség adassék néktek bőségesen az Istennek és a mi Urunknak, Jézusnak megismerésében.

Igyekeztek szilárdá tenni elhívásotokat

^{1,3}Az ő isteni ereje megajándékozott minket mindazzal, ami az életre és a kegyességre való, azáltal, hogy megismertük őt, aki saját dicsőségével és erejével hívott el minket. ^{1,4}Ezek által kaptuk meg azokat az ígéreteket, amelyek nekünk drágák, sőt a legnagyobbak: hogy általuk isteni természet részeseivé legyünk és megmeneküljünk attól a pusztulástól, amelyet a kívánság okoz a világban. ^{1,5}Éppen ezért minden igyekezetekkel törekedjete arra, hogy a hitetekben mutassátok meg az igaz emberséget, az igaz emberségben ismeret, ^{1,6}az ismeretben önuralmat, az önuralomban állhatatosságot, az állhatatosságban kegyességet, ^{1,7}a kegyességben testvéri szeretetet, a testvéri szeretetben pedig minden ember iránti szeretetet. ^{1,8}Mert ha ezek megvannak és gyarapodnak bennetek, nem lesztek a mi Urunk Jézus ismeretében sem tétlenek, sem terméketlenek. ^{1,9}Akiben pedig ezek nincsenek meg, az vak, rövidlátó, és elfeledkezett arról, hogy régi bűneiből megtisztult. ^{1,10}Ezért tehát, testvéreim, igyekezete még jobban megerősíteni elhívásotokat és kiválasztásotokat, mert ha ezt teszitek, nem fogtok megbotlani soha. ^{1,11}Es így dicsőségesen fogtok bemenni a mi Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába.



Amit a textusról tudni kell:

- exegetikai megjegyzések
- teológiai összefüggések feltárása

A bevezető szavak szokványos köszöntést tartalmaznak, mint bármilyen más ókori keresztény (kör)levél. Nagyon nagy hasonlóságot mutat a Júdás levelével (vö. Jud 1), ugyanakkor valamennyire az 1Péter és Jakab levelével is. Ez a hasonlóság azonban csak tradíciótörténetileg egyező.¹ A szavakból érződik, hogy itt magas fokú keresztény „diplomácia” szintjén akar történni az információcsere: 1. Erre utal a szerző egyrészt az egyházban a legfelsőbb szinten álló apostol

megnevezésével (Simon Péter). 2. A levélíró nem akárki, hanem olyan valaki, akinek apostoli tiszte van. 3. Hivatkozás történik az egyetemes egyházi kincsre: a közös hitre. 4. Jézus Krisztus üdvözítő munkája a kiinduló pont, de talán a legmagasabb érve: 5. Jézus Krisztus Istennek titulálása, ami nagyon bátor hitvallás lehetett a levélírás idején, a korai posztapostoli korban. Mindezzel együtt tehát a szerző abszolút hitelességet próbál biztosítani levelének. A további köszöntő szavak olyan megszokott formula, ami nemcsak a levélben, hanem a közös istentiszteleti összejöveteleken is gyakran használatban volt: „Kegyelem és békesség adassék néktek bőségesen az Istennek és a mi Urunknak, Jézusnak megismerésében.”

¹ Henning PAULSEN, *Der zweite Petrusbrief und der Judasbrief*, KEK 12/2, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1992, 103.

Exegetikai megjegyzések

1. vers

A levél kezdetén legelőször a szerző mutatkozik be, majd röviden jellemzi azokat, akiknek levét írja. Ezután szól arról a Megbízóról, akinek szolgál, és aki a címzetteknek is Uruk. A levél írója önmagát Simon Péter-nek nevezi, ill. annak adja ki magát. Az eredeti szöveg kéziratai azonban némileg variálják ezt a megnevezést. Ugyanis az ún. felső szövegben Συμεών Πέτρος szerepel, de az egyes régi kéziratok² Σιμων-nak nevezik. Miből származhat ez a kettősség? Illetve két különböző személyről van-e szó, vagy csak a névírás variálódik némileg? Valószínű, hogy az önmagát Simon Péternek tituláló személy nehezen hozható össze a történeti Péterrel, a jézusi tanítvánnyal.³

A δοῦλος itt egyrészt *szolgálati jelző*, ami a keresztyén gyülekezetekben meghonosodott, és azokra vonatkozott, akik fontosabb szerepet tölthettek be. De egyúttal *méltóságjelző* is lehet, ami a szerzőnek a gyülekezeti integráltságát akarta kifejezni: vagyis hogy ő nem áll fölöttük, hanem olyan valaki, aki a szolgáló Krisztus megbízottja, tehát nekik is testvérük. A καὶ ἀπόστολος azt akarja jelezni, hogy a levélírónak mégis van bizonyos *tekintélye*, amelyet az őt szolgálatba állító Krisztus, ill. valamelyik anyaggyülekezet ruházott rá. Ennek talán abban lehet a jelentősége, hogy az olvasók elhiggyék: amit ír, nem önmagától írja, mert nem önmagának a szolgálója és küldöttje, hanem Jézus Krisztusnak és az ő egyházának. Ezért a levelet *teológiaiilag autentikusnak* (azaz eredetinek, tehát megbízhatóknak) akarja vele minősíteni.

A görög ἰσότιμος (egyenlően értékes, drága, egyenlő tiszteletet (tekintélyt) élvező) azt jelenheti, hogy a hit - mint egy drága kincs - mindenkire nézve értékes és megbecsült. A tulajdonképpeni értéke mellett (ami jelenti Jézus vérének, Jézus szenvedését és halálát, Jézus megbocsátását, a Krisztusban való szabad életet) egyúttal egyesítő jelentősége/értelme van, mert mindenkire, azaz az egész egyházra és annak tagjaira (nemzeti-nyelvi-vallási hovatartozás nélkül) egyformán vonatkozik, és mindenkit egy közösségbe tömörít. Az apostol tehát megállapítja, hogy a hit mindenki által *egyenlő tisztelettel* megbecsült valóság. Ebben van az *egyház egysége*, és ez az egyház legfőbb értéke is. Amely egyház nem tartja Jézus hitét a legnagyobb értéknek, az nagy zűrzavarban van, és hamar bekövetkezik szakadása, mert „ragadozó farkasok”, ill. álpróféták és hamis tanítók törnek be az egyházba, hogy elvigyék a maguk koncait (2Pt 2). A πίστις jelentősége itt: hit, Krisztusba vetett hit, vagy Krisztus kegyelme által kiváltott hit. Mindenképpen erősen krisztológiai tartalommal bír. A kutatók szerint ebben az összefüggésben nem személyes élményeken alapuló hitről van szó, hanem objektív (közösségi) tartalommal bír: az egész egyház közös kincse.

A δικαιοσύνη kifejezés nagyon is azt sugallja, hogy a szerző közel áll a páli teológiai hagyományhoz. Azonban nem akar sztereotipikusan másolni, hogy az általános páli megigazulás-tant folytassa tovább, hanem hangsúlyozza, hogy az „igazság” vagy jobban: „megigazítás” szorosan összefügg Krisztussal. Ezt ő úgy érti, hogy a drága hitben Krisztusban, vagy Krisztus igazsága által részesülünk. Krisztus nélkül ez nem lenne lehetséges. Ezért a hit kegyelme csakis a Jézus által kivívott „igazságban” adatik az egyháznak. Itt említi a szerző, hogy Jézus Megváltó (σωτήρ) és Isten (θεός). Ez a méltóságjelző bátor hitvallás volt, és az evangélisták is óvatosan bánnak vele. Ez a hitvallás leginkább csak a 2. században erősödött meg az egyházban, Ignátiusnál. Itt példaértékű párosítással van dolgunk: Jézus, mint Megváltó (σωτήρ) és Isten (θεός). Bizonyára a libertinista gnosztikusok miatt.

2. vers

A levél szerzője az önmaga „bemutatása” és Jézus kiválóságainak ismertetése után tényleges köszöntést mond az olvasóknak: *Kegyelem és békelesség adassék néktek bőségesen az Istennek és a mi Urunknak, Jézusnak megismerésében.* A köszöntésben olyan szokványos kifejezéseket használ, amelyek a közéletben vagy nem szerepelnek, vagy némileg más hangzásuk, ill. tartalmuk van. χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη. A kegyelem nem nagyon használatos a civil szférában. Azonban mégis fontos tényezője az emberi életnek. Egyszerre több

² Főleg a P-72-es Papirusz, amely a 3-4. századból való, tehát nagyon korai időből, és igen fontos.

³ Amolyan exkurzusként érdemes megemlíteni, milyen általános jellemzői voltak a *pszeudepigráfiáknak* a posztapostoli korban: A nagy apostolok már kihaltak. Az egyházban hiányolják a nagy tekintélyeket. Kevés írott anyag maradt az apostolok után. Sok különböző téma és probléma adódott, amire egyenes válasz nem volt az apostoloktól vagy Jézustól. Megváltozott a helyzet: Jézus még nem jött vissza, de az egyház életét rendezni kellett: szervezni, irányítani kellett valamilyen „regulák” szerint. Ekkor több ilyen deuterolevél keletkezik: a páli deuterolevelek (Kol-Ef, 1-2Tím, Tit, 2Thessz?), a péteri deuterolevelek (1-2Pt), a jánosi deuterolevelek (1-3Jn, Jel), Júdás és Jakab levele. A deuterolevelek mögött többnyire a nagy apostolok tanítványai állnak, akik korábban is szoros kapcsolatban voltak velük. A deuterolevelek tehát nem akarnak hamisítványok lenni, hanem a legjobb szándékú továbbvitele és respektálása az apostoli teológiának.

kategóriát is jelenthet. A χάρις mint *baráti-emberközi-családi* kategória, mint *társadalmi-politikai* kategória, mint *jogi* kategória, mint *vallási – kultikus* kategória és mint keresztyén teológiai (*keresztológiai*) kategória. Főleg ez itt a levél köszöntőjében dominál: Jézusban megjelent Isten szeretete, amely elnézi a bűnöket, és jóindulattal veszi körül a hívőt. Ez a krisztusi χάρις azonban nem általános jó, kellemes élvezet, könnyű élet, hanem bizonyos „krisztusi állapothoz” kapcsolódik, és csak akkor működik, ha Krisztusban vagyunk. Ha nem vagyunk Krisztusban, akkor nem vagyunk jogosultak ezt a χάρις-t igénybe venni, vagy rá számítani.

A χάρις mellett fontos az εἰρήνη is. Ez békét, nyugalmat, nyugalmi állapotot jelent. Ennek is több kategóriája ismeretes: mint *pszichológiai-misztikus* állapot, mint *természeti-kozmosz* kategória, mint politikai-katonai kategória, mint *vallási* kategória, és mint *keresztológiai állapot*. Krisztusban nyertünk igazi békét lelkünknek és megbékélést az Istennel és Atyával. A χάρις és az εἰρήνη párosítás a posztapostoli egyházban valószínűleg nem véletlen: a két kategória szorosan összetartozik. Ha csak önállóan létezne, törekény lenne, vagy csak töredékes, aminek sok hiánya lenne. Ezek a hitbeli értékek és keresztyén egzisztenciális élet-tartalmak az apostol szerint kell, hogy életünkben és az egyház életében sokasodjanak (πληθύνω).⁴ Ennek két értelme lehet: 1. Hol *kisebb*, hol *nagyobb* mértékben lehetnek jelen és számunkra az életben elérhetőek. Tehát számolni kell azok csökkenő vagy növekvő értékével, amitől bizonyára függni fog a kedélyállapotunk, vagyis a boldogság- (ill. szomorúság-, boldogtalanság-) érzetünk. 2. A gyülekezetben soha nem lehet azt mondani, hogy itt leállunk, és tovább nem kell több kegyelem, vagy több béke, hanem azokat ugyanúgy közösen is gerjeszteni kell, mert csökkenő értékük a halálhoz vezet, növekvő értékük pedig az élet pezsdülése, a szolgálatok és lelki ajándékok szaporodása, vagyis a lelki élet gazdagodása, a gyülekezet növekedése, az egyház élővé válása, Krisztus menyasszonyának szépülése. A χάρις és az εἰρήνη hozzá van kapcsolva az ἐπίγνωσις-hoz (megismerés, megvilágosodás). Ez azt jelentheti, hogy a hit nem maradhat vak, vagy látástalan, önmagába burkolózva, hanem szorosan kapcsolódjon az ismerethez, konkrétan Jézus és Isten ismeretéhez.

3–4. vers

A kutatók között felmerült a kérdés, vajon ez a két vers - főleg a bekötő ὥς szócska miatt – már a levél tényleges tárgyalásához tartozik-e, vagy csak a bevezető szöveghez, ill. a köszöntéshez. Elképzelhető, hogy a 3-4. vers amolyan bevezető summája a hitnek, amelyet az apostol levele elején szögez le. Esetleg keresztyén alapállapot, amely jellemzi a keresztyén ember életét. Az övét Krisztus isteni erejével (δύναμις θεία αὐτοῦ) ajándékozta meg. A θεῖος, θεία, θεῖον az Újszövetségben nagyon ritkán⁵ fordul elő, s többnyire mindig a hellenista képzetekkel vagy vallási/mitológiai háttérrel rendelkező szövegekben. A 2. században (az apostoli atyáknál) nagyon elterjedt lett. Valószínűleg az apostoli teológia pneumatológiájába tartozik, és általában a *Szentlelket* akarja kifejezni, ill. az általa áthatott embert, anyagot, állapotot. Krisztussal van kapcsolatban, aki maga tele van ezzel az erővel. A θεῖος forrása a másik (menyenyéi, isteni, transzcendens) világ, ezért azt is jelenti: 1. *nem mulandó*, nincs alávetve a halálnak, a földi folyamatoknak. 2. A „*halhatatlan*” jelszót is használhatnánk. 3. A földi világ mint *tér*-territórium nem zárhatja magába. 4. *Emberfeletti képességeket* tartalmaz és kölcsönöz a birtoklónak.

A keresztyén élet „gazdagsága” nem saját gazdagság, hanem ajándékba kapott (δωρεῖσθαι) „kincs”: Ő megajándékozott minket vele. Itt fontos az apostoli párosítás is: élet (ζωή) és kegyesség (εὐσέβεια), ami a megismeréshez kapcsolódik. Az ἐπίγνωσις elsősorban Krisztus megismerésére vonatkozik, és pedig nemcsak külsőleg (emberi külalakra), hanem főleg belsőleg (isteni vonatkozásában): kicsoda igazán Ő, milyen volt az élete, halála, feltámadása, akinek megismertük nemcsak beszédét, hanem erejét is. Krisztus elhív embereket, hogy követői legyenek. Maga az elhívás (καλέω) különböző módon történik,⁶ de mindig Krisztus az elhívó. Itt az apostol azt mondja, hogy dicsőségével (δόξα) és erejével (ἀρετή) hív el. Az ἀρετή fordításával és értelmezésével gondok vannak, mert több értelmet takar.⁷ Az antik görögységben és hellenizmusban az ἀρετή kimagasló emberi erénynek számított. Ilyen volt pl. a férj és a gyermekek (a család) szeretete, a haza szeretete, spártai halál a hazáért, társakért, kimagasló tudás vagy bölcsesség, stb.

⁴ A szövegben szereplő πληθυνθείη passzív aor. optatívusz, ami kifejezi azt a vágyat vagy kívánságot (sokasítsassék, szaporodjék), hogy bárcsak minél jobban és minél több lenne belőle, és hogy ez nem az emberektől függ, hanem az Isten adja. .

⁵ Összesen csak háromszor: ApCsel 17,29-ben: az istenség (τὸ θεῖον) nem hasonló az emberi elképzeléshez. 2Pt 1,3: (Krisztusé) az isteni erő (δύναμις θεία). 2Pt 1,4: (általában) az isteni természet részesei lehetünk (φύσις θεία).

⁶ Az isteni elhívás valamikor külső jelenségek által történik (Mózes: Ex 3), valamikor közvetlen megszólítás/hang által (Sámuel – 1Sám 3, Illés a Hórebbe – 1Kír 19), valamikor emberek által hívja magához (Mt 22: a nagy vacsora). Pált látomás által hívta el (Apcsel 9) Krisztus. Sokszor ezek kombinációja érvényesül.

⁷ Lehet az erény, kimagasló emberi tulajdonság, igaz emberség, erő stb.

Az ἀρετή dicsőségesebb mint az élet, mert még a halálon túl is ragyog.⁸ Krisztus esetében az ἀρετή kimagasló isteni tulajdonságokat, szerzett vagy az Atyától kapott adottságait jelentheti.

Az apostol evidál ígéreteket (ἐπαγγελματα), amelyeknek több síkja lehet: ígéreteket a parúziáról (3,3-4), ígéreteket egy új teremtésről (3,10-12), ígéreteket az új isteni természetről (1,4). Éppen az az utolsó (φύσις θεία) olyan *isteni természet*, melynek részesei leszünk az eszkatonban. Varga Zsigmond szerint (főleg az Acsel 17,29-ben) az egész szóhasználat „atticizáló” és filozofikus,⁹ a hellenista hallgatóságnak megfelelően.¹⁰ Ennek közvetlen megfelelője az 1Jn 3,2. Az ószövetségi ember számára ez a gondolkodás idegen volt, a görög vallástörténetben vagy a sírfeliratokban az isteni természet után állandóan vágytak az emberek arra, hogy pozitív eszkatológiai sorsra jussanak, aminek a legmagasabb foka éppen az isteni természet elérése vagy az istenek társává válás (μέτοχος θεῶν), pl. mint hérosz vagy isteni hős (θεῖος ἄνθρωπος), vagy mint félisten (ἡμίθεος). A transzcendens világba eljutáshoz azonban más testre, más szubstanciára van szükség. Ezért fontos a φύσις θεία. A zsidó (főleg apokrif vagy pszeudepigráf) irodalomban ennek több változata ismeretes.¹¹ A 2Pt 1,4-ben a φύσις θεία valami rendkívüli isteni képességet, tulajdonságot vagy létállapotot jelenthet. Eszkatológiai értelemben pedig pneumatikus testet, vagy mennyei „testiséget”.¹² A 2Pt írója valami élő, dinamikus létet képzelhetett, olyat, amit az Isten ad az embernek, ahogy az eredeti (mostani is) Istentől adott, teremtett; az elpusztíthatatlan, romolhatatlan lesz. Ezeket az ígéreteket meg kell védeni az egyháznak az eretnekekkel és a gúnyolódókkal szemben.

5–7. vers

Úgy tűnik, mintha az 5. vers indításával a szerző folytatni szeretné azt a gondolatsort, amelyet eddig fejtegetett. Ha eddig arról beszélt, hogy az üdvösség mennyire ajándék, ami kegyelemből adatik az egyháznak, most azt akarja kifejtetni, hogy hogyan erősítheti meg az egyház ezt a kimondhatatlan kegyelmi ajándékot. Tehát, ha eddig Isten cselekedett, most az egyház gyakorlati hite és szolgálata következnek. Ezért kezdi itt hangsúlyozni az egyház igyekezetét és törekvését: αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδῆν πάσαν παρεισενέγκαντες (Ezért minden igyekezetetekkel törekedjétek arra, hogy...). A σπουδή általános jelentése: sietség, igyekezet. Ez a Krisztusban hívő embernek a gyorsított aktivitását jelenti. Aki Krisztusban hisz, nem lustálkodhat, és nem is keresheti a kényelmes lassúságot, mintha az üdvösségnek csak az elérése lett volna sürgős, de most már az üdvösségből fakadó cselekvés ráérne. Krisztusnak nincs szüksége ráérős misszionáriusokra vagy kényelmes apostolokra. Éppen Péter korábbi levelében mondja, hogy *az ördög mint ordító oroszlán járkaál, keresve, hogy kit nyelhessen el* (1Pt 5,8). Az ordító oroszlán előtt pedig nem lehet papucsban sétálgatni, hanem nagy igyekezettel, sietéssel cselekedni. Ebbe pedig minden energiát bele kell fektetni. Ezért is hangsúlyos a σπουδῆν πάσαν – minden vagy az egész igyekezetet, ami ember rendelkezésére áll, ebbe az életbe vagy szolgálatba kell bekapcsolni. Mintha az ember nyolcfogatos lovas szekér lenne, amiben minden fogatot kell használni, egyik sem mehet takarékméletben, csak úgy üresen járva.

Ez a felhívás az apostol részéről azért is válhatott hangsúlyossá ebben a levélben, mert olvasói között talán lankadást vagy bizonyos kényelmet lehetett észlelni. Ennek lehetnek érthető okai, éspedig többfélek is:

1. Az apostoli kor letűnt. A korábbi apostoli lelkesedés, ami jellemző volt a misszióra, meglankadhatott. Sőt, egyre kevesebb volt a misszió, és annál nagyobb gondok támadtak a gyülekezetek szervezésével.
2. Az újonnan megtértek vagy a korábbi Krisztus-követők között erkölcsi kihágások merültek fel. A korábbi apostoli erkölcsi imperatívuszok mintha elvesztették volna élüket (azaz nyomatékos, kérélnhetetlen hangsúlyukat). A bűnökből való korábbi megtisztulás is mintha értékét veszítette volna, vagy csökkent

⁸ Gyakori az ἀρετή-re való hivatkozás pl. a görög sírfeliratokban, ahol a halálba menők vagy hozzátartozóik a túlvilághitben is bíznak az ἀρετήν dicsőségszerző erejében. Pl. „A vágyak mulandók, az erények halhatatlanok”. „Az erény dicsősége ragyog a halálban is.” „Ha a halál az erény legnagyobb díja, |akkor a Sors bősséggel épp ezt adta nekünk. | Mí, kik együtt Héllászt szabaddá akartuk tenni, |a sírban nyugszunk, itt a dicsőség ölen, |amit az idő soha nem emészt meg.” Vö. PERES Imre, *Griechische Grabinschriften und neutestamentliche Eschatologie*, WUNT, Tübingen, Mohr Siebeck, 2003.

⁹ VARGA Zsigmond, *Újszöv. Görög-magyar szótár*, Budapest, 1992, 435

¹⁰ Anton VÖGTLE, *Der Judasbrief – der 2. Petrusbrief*, EKK XXII, 1994, 134-140.

¹¹ Az ószövetségi vonulat azonban világos: közel kerülni az Istenhez. Ebben az értelemben történtek az elragadtatások (Énók, Illés, Mózes?). Erős volt a vágy Istenhez közel lenni, de mégis elég messze emésztő dicsőségétől. Zsolt: kikerülni a sírból, és felébredni valahol az Úrnál. Ez 37: új testet kapni – de talán ugyan olyat, amilyen volt. Jób 19,25-27: új testben, új szemekkel meglátni az Urat. Dán 12: feltámadni és ragyogni valamilyen „asztrális testben”. Préd 12,7: a por visszatér a földbe, a lélek felszáll Teremtőjéhez. Ennek a folyamatnak azonban a zsidóságban soha nem volt szabad úgy történnie, hogy ez sértené az Úr felségét.

¹² Az eszkatológikus értelemben vett φύσις θεία tulajdonképpen: anyag/matéria (szubsztancia), amiből tevődik, formája (sziluet): emberhez-angyalhoz hasonló neme: non-genitális, viselkedési jellegzetességekkel bír.

volna, ahogy erre a 9. vers is utal (*az vak, rövidlátó, és elfeledkezett arról, hogy régi bűneiből megtisztult*). A visszaélések szomoríthatták a gyülekezetek vezetőit, és rossz hangulatot keltettek a gyülekezetekben.

3. Arról is tudunk, hogy a gyülekezetekbe alattomban beosontak hamis emberek, bizonyos áltestvérek, akik Krisztust színlelték ugyan, részt vettek az eucharishtiában, a szeretetvendégségeken, de igazán szív szerint nem adták oda magukat Krisztusnak, ill. nem rendelték alá magukat a gyülekezetek rendjének. Vagy teljesen hitetlenek voltak – Krisztust nem vallották testben eljött Úrnak-Uruknek ill. Isten Fiának, vagy a megváltást pneumatizálták, tehát Krisztust is csak pneumatikus vagy gnosztikus alaknak tartották. Ők maguk pedig különös ihletettséggel hivatkozhattak a Szentlélekre, mintha privát inspirációjuk lett volna, amely előtt mindenkinek meg kellene hajolnia. Tehát teljes uralomra törekedtek, és a gyülekezeteket csak alkalmas lehetőségnek tartották a nyereszkedésre. Az apostoloknak és a gyülekezeti vezetőknek sok bajuk lehetett velük. A 2Pt írója figyelmeztet, hogy a vezetők olykor nem is veszik észre ezeket a hamis áltestvéreket. Viszont a közhívők az egyházban észlelhatték, hogy itt fura dolgok történnek, és vagy dezorientáltak lettek, vagy hangulatukban megcsömöröltek, ill. elkedvetlenedtek, főleg ha maguk is tapasztaltak valamilyen átverést.

4. A gyülekezeti hangulatnak az sem kedvezett, hogy a 2Pt írásakor már tudunk a keresztyének üldöztetéséről. Ahol üldöztetés veszélye támad, ott az emberek elbizonytalanodnak, egymáshoz is bizalmatlanabbak lesznek. Kezdenek félni egymástól, a besúgóktól és a hatalomtól is. Ilyenkor az emberek legszívesebben rejtőznek, és kevés erő marad arra, hogy nyílt, következetes keresztyén életet éljenek. Az üldöztetés egészen a pánikig fokozhatja a hangulatot. Ilyenkor a keresztyén etikai imperatívuszok csak gyéren nyerhetnek érvényesülést, ha egyáltalán valaki mer ebben következetes lenni.

5. És nem utolsó sorban az is deprimálhatta a 2Pt keresztyéneit, hogy eszkatológiai kilátástalanság fenyegette őket a parázia egyre elhúzódó késése miatt. A környező világ kérdései és talán gúnyolódása miatt is egyre kellemetlenebb volt a keresztyén életforma jellegét tartani.

Csoda tehát, hogy a hitben és a keresztyén életvitelben meglankadás veszélye fenyegethetett? Ezért az apostol itt és még a 9. versben újra hangsúlyozza az igyekezetet (σπουδή, σπουδάζω), hogy a krisztusi életben serényen forgolódjanak. Ezért az igyekezet mellé odateszi a törekvést is: παρεισενέγκαιτες (παρ-είς-φέρω) – törekedjete (vigyéte) bele! Ez a tulajdonság ugyanúgy igényli az ember tudatos, aktív akaratát és cselekvését. És ami ezután következik, szintén kimeríti a teljes ember teljes erő- akarat-, hit- és bölcsességkészletét: „*a hitetekben mutassátok meg az igaz emberséget, az igaz emberségben ismeretet, az ismeretben önuralmat, az önuralomban állhatatosságot, az állhatatosságban kegyességet, a kegyességben testvéri szeretetet, a testvéri szeretetben pedig minden ember iránti szeretetet.*”

Az itt egymás után említett jelzők voltaképpen igen értékes emberi tulajdonságok és magatartási formák. Nehéz megmondani, hogy van-e bennük fokozat, de mindenképpen látható bennük bizonyos folyamat és egymásra épülés. Tulajdonképpen mindig két érték párosul, és pedig úgy, hogy az egyik kapcsolódik a másikhoz, ill. az egyiknek a másik keretében kell érvényesülnie. Mintha a pálmaágak mintája lenne a szerző előtt: a pálmaágak és levelek egymásra épülnek, és egymásból nőnek, egyik függ a másiktól, egyiket sem lehet fölöslegesnek vagy kihagyandónak tartani, mert megszakad a következő élete. Vagy egy másik hasonlat szerint: mintha a centrumból kifelé hullámzó körök lennének (amelyeket pl. a vízbe dobott kő eredményez), amelyek folyamatosan keretezik a Krisztus emberét. A centrumban a hit (πίστις) áll, az utolsó kört pedig a minden ember iránti szeretet (ἀγάπη) zárja. Bizonyára nem fontossági sorrendről van szó. Viszont ez a kimutatás olyan jelleget hordoz, mint amilyen a páli 'Lélek gyümölcseiben' található (Gal 5,22): egyik sem elhanyagolható vagy kihagyható: mindegyikre egyformán szükség van. Ezért gyanítható, hogy itt páli parainézis is állhat a háttérben. Annál inkább valamilyen zsidó kegyességi katalógus, vagy hellenista arété-követelményrendszer. Az apostol által felsorolt tulajdonságok osztása: 1+7. Ez nem véletlen. Van benne bizonyos szándékos szimbolika. Ami ennél érdekesebb azonban, az az, hogy a felsorolt tulajdonságok vagy kívánt jellemvonások egyformán vonatkoznak úgy az értelmi síkra (ismeret), az érzelmi szférára (testvéri szeretet), az akarat területre (önuralom, állhatatosság), mint a gyakorlati életvitelre is (erény, kegyesség, szeretet). Ezt a felsorolást azonban nem kell valamilyen különös antropológiai topográfiának venni. Csupán arról van szó, hogy az apostol által fontosnak tartott keresztyén tulajdonságok milyen különböző emberi szférákat érintenek, és mennyire hatnak át az egész emberi lényegen.

8. vers

Ezeknek a felsorolt tulajdonságoknak és keresztyén jellemvonásoknak (ταῦτα) jelen kellene lenniük az egyház tagjainak életében. Ezek nélkül elképzelhetetlen a keresztyén élet. Ha az egyház bármilyen „szép”

teológiát művel, de a gyakorlati életben vannak hiányai, olcsóvá teszi az evangéliumot, vagy túl filozofisztikussá válhat. Ha viszont csak a gyakorlatra orientált, de nem ismeri és tisztázza a hit lényegét, vakmerővé vagy vakbuzgóvá, esetleg ravasz egyedek által manipulálhatóvá válhat. Ezért az apostol felsorolja, hogy milyen értékrendnek kell együtt jelen lennie az egyház életében. Azt, hogy ezek az értékes jellemvonások „jelen legyenek” vagy „létezzenek” (ὕπαρχοντα: ὑπάρχω), megerősíti még azzal is, hogy nyomatékosan hangsúlyozza: gyarapodva, bővelkedve (πλεονάζοντα: πλεονάζω) legyenek jelen, nem úgy, mintha csak vegetálnának, vagy a túlélésre lennének beállítva. A bővelkedés pedig feltételezi az aktív cselekvést, ill. pozitív hozzáállást és a tudatos akarást. Ha ez nem így van, az apostol szerint fennáll a veszélye annak, hogy Krisztus ismeretében (ἐπίγνωσις) haszontalan vagy kárba vesztett életet fognak élni, ami azt jelenti, hogy nem jól értették meg Krisztust. A görög ἀργός/ἀργαί jelenthet itt egyszerre tétlen(kedő), munkátlan vagy haszontalan-hasznavehetetlen embereket is. Ilyenek azok, akik Krisztussal csak elméleti síkon szimpatizálnak, de a gyakorlati életben nem követik intencióit. Vagy olyanok is az ἀργαί-keresztyének, akik esetleg a gyakorlatban követni akarják ugyan Krisztust, de Krisztus és a benne való élet helyes ismerete nélkül tevékenységük csak fontoskodó nyüzsgés vagy hasznavehetetlen vakbuzgóság, amiben önmagukat realizálják, ezért igazán az építő egyházi szolgálat szempontjából használhatatlanok, sőt károsak is. Nem a nyüzsgés terem gyümölcsöt az egyház javára vagy Krisztus dicsőségére, hanem a helyesen alkalmazott szolgálat. A végítéletnél is Krisztus nem a fontoskodás mértékét fogja értékelni, hanem a gyümölcsöket, amelyeket a helyes hit és ismeret termelt. Ezért a levél a gyümölcstermést is hangsúlyozza, vagyis az eredményes szolgálatot és igazi krisztusi életet. Aki ebben nem gyarapodik, az ἄκαρπος - gyümölcstelen. A 2Pt-levél olvasói azonban ne legyenek ilyenek, hanem olyan életet deklaráljanak (καθίστημι), amely hasznos és méltó Krisztus követőjéhez.

9. vers

A keresztyén egyház életéből nem hiányozhatnak az 5-7. versekben felsorolt keresztyén jellemvonások. Úgy tűnik, mintha az író apostol most erélyesebbre fordítaná a szót, és nyomatékosabban hangsúlyozná, sőt bizonyos kategorikus kijelentés is érződik szavaiból. Bizonyára azért, mert a leírt igazságok közelebről is érinthették a 2Pt olvasóit, éspedig érzékenyen, találóan: *⁹Akiben pedig ezek nincsenek meg, az vak, rövidlátó, és elfeledkezett arról, hogy régi bűneiből megtisztult.* A szerzőnek tudnia kellett, hogy vannak olvasói között emberek, akikből a kívánt tulajdonságok hiányoznak, vagy csak részben vannak jelen. Ha ez igaz, és a keresztyén hit említett életfunkciói (ταῦτα) nincsenek meg (μὴ πάρεστιν) valaki életében (ὧ) teljes mértékben, az vak (τυφλός), rövidlátó (μυωπάζων) és elfelejtette, hogy régi bűneiből megtisztult. A vakság itt lelki vakságra, vagyis rövidlátásra vagy lelki érzéketlenségre vonatkozik, ami abban nyilvánul meg, hogy sem hátra, sem előre nem tud az ilyen ember tekinteni: nem érzékeli, miben volt és miből megszabadította meg Krisztus, és nem tud előretekinteni sem, hogy ugyanis ha halott lelkével érkezik az ítéletnapra, semmi jóra nem számíthat, mert megtisztított és megváltott lelke benne mintegy elhalt. Ha a megváltó kegyelmet életében nem követi a rendezett-gyümölcsöző élet Krisztus félelmében és szeretetében, az üdvösséget elnyomja magában, azaz lazává teszi, vagyis életével feloldja, semmivé teszi. A felejtésre itt az apostol egy szóbeli kombinációt használ: λήθην λαβών (λήθην λαμβάνω: felejtést vett magához, felejtésbe burkolódzik, felejtésbe esik/merül), ami nagyon veszélyes a keresztyén ember életében.¹³ Itt nem általános szklerózisra utal az apostol, ami idegrendszeri megbetegedés. Bár ez amúgy súlyos egészségügyi állapot, főleg az öregségben, itt sokkal inkább felejtésen hitbeli magatartásról van szó. A bűnből való megtisztulást (ὁ καθαρισμός - τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν) nem kell mindig forszírozni az egyházban, de soha nem szabad róla megfeledkezni, vagyis hogy milyen áron nyertünk életet, szabadságot és tisztaságot.

10–11. vers

Az igazi keresztyén ember az, akit Krisztus megváltott, kiválasztott és elhívott. A kiválasztás és elhívás között itt valószínűleg nem kell keresni fokozatot vagy különbséget, mintha valakit csak elhívott (pl. olyan sorsra, amiről majd később derül ki, hogy hűsége/hűtlensége következtében teljesül-e), valakit pedig kiválasztott, vagyis hogy biztosan bejut a célba. A κλήσις (1. elhívás, meghívás. 2. hivatás) és az ἐκλογή (kiválasztás, kiválasztottság) Krisztus szeretetére vonatkozik, és arra, hogy ő teljesen, teljes súllyal megváltó műve mögött áll. A meghívás és a kiválasztás tehát a megváltásra és az üdvösségre vonatkozik. A levél-szerző írja olvasóinak, hogy őket Krisztus üdvösségre rendelte. Azt a kiválasztást részükéről azzal mutatják meg elfogadottnak, hogyha megerősítik, szilárdabbá teszik (σπουδάσατε βεβαίαν). A hit ajándék és ke-

¹³ Létház az egyik alvilági folyó a görög hódészben, a felejtés folyója, amelyből minden odaérkező halott iszik, hogy elfelejtse a földön történeteket, és az utat visszafelé a fényre. Mintha az apostol azt mondaná, hogy aki a hitben is ilyen útra tér, azt lehúzza az alvilág.

gyelem, ahhoz nincs mit hozzátennünk, de Krisztus és a világ felé mintegy „igazolnunk” kell, hogy kihez tartozunk, és hogy életünk Krisztus fennhatósága alá tartozik. Ezt igyekezni (σπουδάζω) kell megtenni bármikor, amikor erre szükség van: a világ előtt és egymás előtt. Lehet, hogy itt az apostol burkoltan arra is buzdít, hogy a 2Pt olvasói ne szégyelljék, vagy ne féljenek a hitet megvallani – akkor sem, ha az üldöztetés következtében bántalmazásuk is lehet miatta. Legyenek kitartók, és nem fognak megbotlani soha. A görög πταίω jelenthet egyformán ’megbotlani’, vagy ’elesni’, ill. ’megszégyenülni’. Aki tagadja Krisztust, szégyelli, nem meri vállalni a nyilvánosság előtt Krisztus életét, az megbotlott. A testvéri közösségben pedig szégyent aratott. Szégyellheti magát ő maga, és szégyellik őt a testvérei is. De aki megerősíti elhívását és kiválasztását, nem fog megszégyenülni. Az eszkatonban pedig *dicsőségesen* (πλουσίως: dicsőségesen, gazdagon) fog bemenni a mi Urunk és Üdvözítőnk, Jézus Krisztus örök országába. A keresztyén ember biztos perspektívája ez: bejutni Isten országába. Ez kegyelemből adatik meg (ἐπιχορηγέω). Aki hisz és éli a Krisztusban megváltott életet az apostol szerint, megtalálja a jövődőbe vezető utat (ἡ ἔσδοδος) – ez pedig Isten országa, ami itt a megváltó Jézus Krisztus országának van minősítve.



Prédikációvázlat

1. A köszöntés

A szóban vagy levélben való köszöntést sokszor csak elcsépeljük. Pedig a köszöntés is kifejezhetné, hogy mi lakik bennünk, belsőleg hová tartozunk, és mennyire becsüljük azt, akire irányul. Aki Krisztus embere, az nem szégyelli Krisztus szolgálaként üdvözölni Krisztus másik szolgálóját.

2. A bemutatkozás

A „bemutatkozás” sokat árul el rólunk. Ugyanis sokszor kell magunkról beszélni, vagy önmagunkat bemutatni. Önmagunk bemutatkozása azonban nem lehet dicsekvés vagy büszke önreflexió. Igazán akkor ér valamit, ha Jézussal leszünk összehozhatók. Nem én önmagamban vagyok Valaki, hanem amikor Jézus van bennem túlsúlyban (Jn 3,30).

3. A hit

A hit közös ügy. Nem hihetek és nem élhetek gettóban. Hiszen Jézus mindenkiért meghalt és mindenkinek feltámadott. A hit tehát közösséget formál, és nagy testvéri családot köt össze. Átnyúlik a földi határokon és éveken, a népeken és nyelveken át. A hit önmagában egyszerre integráló és sajátosan pluralista erő. Soha nem összemosó kohó.

4. A hitértékek váltakozása

Számolni kell azszal, hogy a hitbeli értékek váltakoznak. Vannak idők, amikor gazdagabb a lelki élet és az áldások is. És vannak idők, amikor silányan termünk lelki gyümölcsöket, és áldás híján kínlódunk. Az is igaz, hogy nem lehet csak „csúcsra járva” élni, és maximális lelki életet „teljesíteni.” Azonban soha ne hiányozzék az imádság, amelyben a lelki értékek gazdagodását kérjük. Mert soha nem vagyunk lelkileg elég gazdagok ahhoz, hogy már más vagy újabb áldások nem férnének ránk.

5. A változó idők

A hitben való állapot soha nem lehet „állóvíz”. Nincs rosszabb, mint amikor valaki a hitben megáll, megakad. A világtörténelmet élve sem lehet megállni a múltban. Nagy baj, ha az egyház ezt teszi: hite fogytán a régi idők régi rendszereit próbálja ráerőltetni saját kortársaira. Ez azt jelenti, hogy ’nincs olaja’. Az új idők új feladatokat, új kihívásokat, de új kísértéseket is magukkal hoznak. Ezekre fel kell készülni, és a hit körülményeit figyelve aktuálisan kell reagálnunk. Mert az ige és a hit akkor hat, ha élő.

6. A hitben minden összefügg

A hit olyan, mint egy idegrendszer: minden mindennel összefügg benne. A hit, az igaz emberség, az ismeret, az önuralom, az állhatatosság, a kegyesség, a testvéri szeretet, a minden ember iránti szeretet. Szinte az élet minden területét átfogja – egyik sem fölösleges, vagy cserélhető. Ha valamelyik kiesne, olyanok lennénk, mint az olyan ember, akinek valamelyik tagja hiányzik, vagy egyszerre több is. A hit azonban nem szül torz alakokat, csak a hitetlenség.

7. A gyümölcstelen élet

Borzasztó lehet üresjáratban élni: enni, inni, aludni, dolgozni – cél és eredmény nélkül. Aki hitben és ismeretben nem igazodik Krisztushoz, az közel áll az ilyen veszélyhez. Vagy azért, mert lusta vagy tétlen, vagy mert vakbuzgón rohangál, önmagát realizálva. Ennél már csak az rosszabb, amikor valaki ezt annál nagyobb nyüzsgéssel és kegyeskedő szövegekkel akarja leplezni. A gyümölcstelen élet azonban senkit nem elégít ki: sem a képmutatót, sem az ideig-óraig elámitott embert. Nem a nyüzsgés és kegyes beszéd, hanem Krisztus tiszta igéje és az őszinte hitből fakadó tartalmas élet lehet csak jó gyümölcs: válhat megtört kenyérré és kiontott borrá.

8. A múlt réme

A megbánt és büntől Krisztus vérével kitisztított múlt már nem okozhat számunkra ijedelmet. Mögöttünk van. Krisztus odaszegezte a keresztfára. De aki ignorálja a múltat, és szándékosan megfélemlézik ’pocsolyáiról’ (korábbi bűnös életéről), az vakmerő, beképzelt és szentségtörő, mert bagatellizálja Krisztus váltságművét. Az ilyen hálátlanoknak bizonyára nem jár többé kegyelem-ajándék. De akkor visszajöhet a múlt, minden rémével együtt.